NUORTEN EXIT

TOIMINTAOHJEITA JA TIETOA AMMATTILAISILLE

Nuorten seksuaalinen kaltoinkohtelu

NUORTEN EXIT 2020

SISÄLLYS

Oppaasta 3
Seksuaalinen kaltoinkohtelu ilmiönä 4
Seksuaalinen kaltoinkohtelu on usein rikos 5
Vastikkeellinen seksi 7
Kuka voi kohdata seksuaalista kaltoinkohtelua? 9
Missä kaltoinkohtelua tapahtuu? 11
Seksuaalikasvatus omien rajojen tukena 14
Nuorten omien rajojen vahvistaminen 16
Ennaltaehkäisevä käsittely ryhmässä 17
Työntekijän omien kokemusten ja asenteiden tarkastelu 20
Kun huoli herää 22
Toimintaohjeet 24
Työntekijän oma jaksaminen 26
Ilmoitusvelvollisuus 27
Tukipalveluita 28
Lähteet 30

www.nuortenexit.fi

Tämän materiaalin on tuottanut Nuorten Exitin tiimi Krista Kokkonen, Saara Kokkonen, Netta Puustinen ja Lotta Viinikka.
Taitto: Riikka Käkelä-Rantalainen / Nettienkelit

© Exit – pois prostituutiosta ry 2020

OPPAASTA

Nuorten Exit ennaltaehkäisee nuoriin kohdistuvaa seksuaalista kaltoinkohtelua vahvistamalla nuorten seksuaalista itsemääräämisoikeutta sekä lisäämällä ammattilaisten valmiuksia tunnistaa ja ottaa teemaa puheeksi. Nuorten Exit kohtaa nuoria kouluvierailuilla ja tapahtumissa sekä kouluttaa nuorten parissa toimivia ammattilaisia. Nuoria tuetaan omiin rajoihin ja seksuaaliseen kaltoinkohteluun liittyvissä asioissa kahdenkeskeisessä chatissa sekä tuottamalla ennaltaehkäisevää materiaalia sosiaaliseen mediaan. Toimintaa rahoittaa sosiaali- ja terveysministeriö Veikkauksen tuotoilla ja koordinoi Exit – pois prostituutiosta ry.

Tämä opas tarjoaa perustiedot nuorten kohtaamasta seksuaalisesta kaltoinkohtelusta. Termiä nuori käytetään viittaamaan niin alaikäisiin kuin täysi-ikäisiinkin nuoriin. Seksuaalista kaltoinkohtelua avataan muun muassa lainsäädännön, haavoittuvuutta tuottavien tekijöiden sekä vastikkeellisen seksin näkökulmasta. Oppaassa käsitellään lisäksi seksuaalikasvatusta nuorten omien rajojen tukena sekä ohjeita, miten toimia huolen herätessä. Sisällössä on myös huomioitu työntekijän oma hyvinvointi sekä kaltoinkohteluun liittyvien ajatusten ja asenteiden pohdinta. Oppaan koostamisessa on hyödynnetty Nuorten Exitin toiminnassa vuosien varrella saatuja kokemuksia ja laadittuja materiaaleja.

Toivomme oppaan rohkaisevan aiheen esille nostamiseen. Aikuisen ei tarvitse olla seksuaalisen kaltoinkohtelun asiantuntija ottaakseen teemaa puheeksi nuorten kanssa. Taito kohdata, kuunnella ja tukea riittää. Jokainen nuorten parissa toimiva ammattilainen voi tukea nuorten seksuaalista itsemääräämisoikeutta.

Helsingissä huhtikuussa 2020

Nuorten Exitin tiimi

Krista Kokkonen
Saara Kokkonen
Netta Puustinen
Lotta Viinikka

SEKSUAALINEN KALTOINKOHTELU ILMIÖNÄ

Seksuaalinen kaltoinkohtelu tarkoittaa kaikkea vastoin omaa tahtoa tai ymmärrystä tapahtuvaa seksuaalista toimintaa. Se on kattokäsite, joka kattaa laissa määriteltyjen seksuaalirikosten lisäksi myös muut tilanteet, joissa henkilö kokee, että hänen seksuaalista itsemääräämisoikeuttaan rikotaan. Seksuaalinen itsemääräämisoikeus tarkoittaa sitä, että jokaisella on oikeus päättää omasta kehostaan ja seksuaalisuudestaan. Seksuaalinen itsemääräämisoikeus on osa seksuaalioikeuksia, jotka kuuluvat jokaiselle. Omilla rajoilla taas tarkoitetaan tunnetta omista rajoista suhteessa omaan kehoon, tunteisiin ja muihin ihmisiin. Omat rajat ovat aina yksilölliset. Jokainen määrittelee itse omat rajansa, kukaan muu ei voi tehdä sitä toisen puolesta. Omat rajat saattavat vaihdella tilanteesta, ihmisistä ja tunteista riippuen. Seksuaaliseen itsemääräämisoikeuteen viitataan puhekielessä usein omina rajoina. Nuorelle omat rajat voivat olla konkreettisempi asia hahmottaa kuin seksuaalisen itsemääräämisoikeuden käsite.

Seksuaalista kaltoinkohtelua on muun muassa:

- seksuaalisuuteen ja sukupuoleen liittyvä vihjailu, kommentointi ja huutelu
- luvaton koskettelu ja ahdistelu
- epätoivotut seksiviestit ja seksuaalissävytteinen kuvamateriaali
- uhkailu, kiristäminen, johdattelu, lahjonta, houkuttelu seksuaalisiin tekoihin
- pakottaminen ja painostaminen seksuaalisiin tekoihin
- seksuaalissävytteisen materiaalin luvatta kuvaaminen
- vastineen ehdottaminen tai antaminen seksuaalisista teoista alaikäiselle (vastikkeellinen seksi, kaupallinen seksuaalinen hyväksikäyttö)
- seksuaaliset teot ilman molemminpuolista todellista suostumusta tai ymmärrystä

Seksuaalinen kaltoinkohtelu tai kokemus seksuaalisesta kaltoinkohtelusta ei vaadi rikoksen tunnusmerkkien täyttymistä. Jokaisella on oikeus saada tukea tilanteissa, joissa omia rajoja on rikottu. Kokemus seksuaalisen itsemääräämisoikeuden rikkomisesta on aina yksilöllinen. Seksuaalisesta kaltoinkohtelusta saatetaan eri yhteyksissä käyttää eri termejä, kuten seksuaalisuutta loukkaava väkivalta tai seksuaaliväkivalta. Nuorten Exit käyttää tässä oppaassa pääosin termiä seksuaalinen kaltoinkohtelu, koska se on nuoria kohtaavassa työssä osoittautunut toimivaksi käsitteeksi avata keskustelua ja pohdintaa ilmiön eri puolista.

Seksuaalista kaltoinkohtelua voi olla yksittäinen tilanne tai pitkäänkin jatkunut nuoren manipulointi ja houkutteleminen esimerkiksi verkossa. Seksuaalista kaltoinkohtelua voivat olla myös tilanteet, joissa nuori kokee olevansa vapaaehtoisesti tai aktiivisesti mukana. On kuitenkin perusteltua ajatella, ettei esimerkiksi suhde aikuisen ja alle 16-vuotiaan nuoren välillä ole tasavertainen.

Aikuisen tehtävä on kunnioittaa nuoren kehitystä, eikä hän saa käyttää nuoren kokemattomuutta hyväkseen. Aikuisen ja nuoren toimiessa yhdessä vastuu on aina aikuisella osapuolella. Seksuaalista kaltoinkohtelua voi tapahtua myös nuorten välillä. Seksuaalinen kaltoinkohtelu on aina tekijän vastuulla.

Laissa olevan 16 vuoden suojaikärajan tarkoitus on suojella alle 16-vuotiaita seksuaalisten tekojen kohteeksi joutumiselta. Suojaikäraja ei rajoita nuorten seurustelua silloin, kun nuoret ovat tasavertaisessa suhteessa ja iältään lähellä toisiaan. Nuorella on oikeus tutustua seurusteluun ja seksiin samassa kehitysvaiheessa ja elämäntilanteessa olevan henkilön kanssa.

SEKSUAALINEN KALTOINKOHTELU ON USEIN RIKOS

Suomessa lainsäädäntö turvaa niin nuoren kuin aikuisenkin seksuaalista itsemääräämisoikeutta sekä verkossa että fyysisessä ympäristössä. Alaikäisiä lapsia ja nuoria suojaava lainsäädäntö ottaa huomioon heidän haavoittuvan asemansa suhteessa aikuisiin. Jokaisella nuorella on oikeus halutessaan tutustua seksiin ja seurusteluun toisen nuoren kanssa. Lainsäädäntö suojaa nuoria myös toisten nuorten tekemältä kaltoinkohtelulta. Seksuaalista kaltoinkohtelua kokenut nuori ei välttämättä ym-

Alaikäistä nuorta suojaavat lait[1]:

SUOMEN RIKOSLAKI, 20 LUKU: SEKSUAALIRIKOKSISTA

- Törkeä raiskaus
- Törkeä lapsenraiskaus
- Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö
- Törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö
- Seksuaalipalvelujen ostaminen
- Lapsen houkutteleminen seksuaalisiin tarkoituksiin
- Sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta koskevan esityksen seuraaminen
- Paritus ja törkeä paritus

SUOMEN RIKOSLAKI, 17 LUKU: RIKOKSISTA YLEISTÄ JÄRJESTYSTÄ VASTAAN

- Sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan kuvan levittäminen
- Törkeä sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan levittäminen
- Sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan hallussapito

Kaiken ikäisiä suojaavat lait[1]:

SUOMEN RIKOSLAKI, 20 LUKU: SEKSUAALIRIKOKSISTA

- Raiskaus ja törkeä raiskaus
- Pakottaminen seksuaaliseen tekoon
- Seksuaalinen hyväksikäyttö
- Seksuaalinen ahdistelu
- Seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttö
- Paritus ja törkeä paritus

SUOMEN RIKOSLAKI, 24 LUKU: YKSITYISYYDEN, RAUHAN JA KUNNIAN LOUKKAAMISESTA

- Yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen ja törkeä yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen
- Kunnianloukkaus ja törkeä kunnianloukkaus

1 Rikoslaki, 19.12.1889/39. Finlex.

märrä tekijän tehneen väärin tai syyllistyneen rikokseen. Kaltoinkohtelua ja huolta siitä on siis ensiarvoisen tärkeää ottaa nuoren kanssa puheeksi sekä puuttua havaittuihin tilanteisiin.

Nuorten kanssa toimivien on hyvä tuntea lain keskeiset piirteet ja tunnistaa tilanteet, joissa nuoren seksuaalista itsemääräämisoikeutta suojaavaa lakia on rikottu. Huoli alaikäiseen kohdistuneesta rikoslain luvun 20 määrittelemästä rikoksesta (seksuaalirikokset) velvoittaa nuorten parissa toimivaa ammattilaista tekemään sekä rikos- että lastensuojeluilmoituksen. Kaikissa seksuaalirikoksissa jo teon yritys on rangaistava (pois lukien ahdistelu). Ilmoitusvelvollisuus koskee myös rikoslain 21 luvun mukaisia henkeen ja terveyteen kohdistuvia vakavia rikoksia. Muihin rikoksiin liittyvässä huolessa ammattilaisen tulee arvioida lastensuojelun tarvetta ja pyrkiä tekemään rikosilmoitus yhdessä nuoren kanssa. Olennaisinta ei ole tietää minkä rikoksen tunnusmerkit täyttyvät, vaan tärkein on epäily siitä, että nuoren seksuaalista itsemääräämisoikeutta on loukattu.

Vakavat hyväksikäyttötapaukset saattavat täyttää myös ihmiskauppa-rikoksen tunnusmerkit. Ihmiskaupan piirteisiin kuuluu, että kohde painostetaan tai pakotetaan haavoittuvaa tai riippuvaista asemaa hyödyntäen tahdonvastaisiin tekoihin (esimerkiksi seksuaaliset teot) hyötymistarkoituksessa. Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä on viranomainen, joka tarjoaa tukea ja apua ihmiskaupan uhreille sekä neuvontaa ammattilaisille ihmiskauppatapausten tunnistamisessa.

LISÄTIETOJA: www.ihmiskauppa.fi

VASTIKKEELLINEN SEKSI

Vastikkeellinen seksi on yksi seksuaalisen kaltoinkohtelun muodoista. Sillä tarkoitetaan vastikkeen tarjoamista nuorelle jostain seksuaalisesta teosta. Laissa vastikkeelliseen seksiin viitataan seksuaalipalveluiden ostona tai oston yrityksenä alaikäiseltä. Vastikkeena voi olla esimerkiksi raha, päihteet, tavarat tai palvelus, kuten yöpaikka. Vastikkeellinen seksi ei välttämättä edellytä fyysistä kontaktia. Myös verkossa tapahtuva paljastavan kuvan tai videon lähettäminen jotain vastinetta vastaan on mää-

ritelty vastikkeelliseksi seksiksi. Vastikkeellisen seksin tilanteissa nuori ei aina ymmärrä tulevansa kaltoinkohdelluksi, vaan saattaa kokea itse hyötyvänsä aikuisesta. Vastuu tilanteista on kuitenkin aina yksinomaan vastikkeen antavalla tai tarjoavalla aikuisella, nuoren aktiivisuudesta ja aloitteellisuudesta riippumatta. Vastikkeellinen seksi alle 18-vuotiaan kanssa on rikos, ja tilanne tulee katkaista mahdollisimman pian nuoren mahdollisista vastusteluista huolimatta.

Vastikkeellista seksiä on Suomessa tutkittu vain vähän. Ilmiö on kuitenkin lasten ja nuorten kanssa työskentelevien ammattilaisten keskuudessa tunnistettu ja huomattu. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen vuoden 2019 kouluterveyskyselyssä neljä prosenttia peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista tytöistä sekä pojista kolme prosenttia oli kokenut rahan, tavaran tai päihteiden tarjoamista vastineeksi seksistä[1]. Vastikkeellinen seksi linkittyy läheisesti seksuaaliseen hyväksikäyttöön, eivätkä seksuaalisen hyväksikäytön ja vastikkeellisen seksin tilanteet aina olekaan erotettavissa toisistaan. Nuorelle saatetaan hyväksikäyttötilanteessa tarjota esimerkiksi päihteitä, mitä voidaan pitää vastineen tarjoamisena. Vastikkeellisen seksin tilanteissa tekijä voi olla myös toinen nuori.

Huom! Asiantuntijapuheessa olisi suositeltavampaa käyttää vastikkeellisen seksin sijasta käsitettä alaikäisen kaupallinen seksuaalinen hyväksikäyttö, kun puhutaan alle 18-vuotiaasta nuoresta[2]. Nuorten kanssa keskusteltaessa vastikkeellinen seksi on usein kuitenkin selkeämmin ymmärretty käsite ja toimii hyvin keskustelunavauksena. Käsite vastikkeellinen seksi vaatii silti aina avaamista. Keskustelussa nuorten kanssa on tärkeää painottaa, että alaikäisen kohdalla on kyse seksuaalisesta hyväksikäytöstä. Vastuu on aina vastinetta tarjoavalla henkilöllä, joka tekee tilanteessa väärin nuorta kohtaan.

1 Kouluterveyskysely, 2019. THL. Pyydetty erikseen tilastot seuraavasta indikaattorista: kokenut seksuaalista väkivaltaa vuoden aikana (rahan, tavaran tai päihteiden tarjoamista vastineeksi seksistä).

2 Kervinen, Elina & Ollus, Natalia 2019. Lapsiin ja nuoriin kohdistuva ihmiskauppa Suomessa.

KUKA VOI KOHDATA SEKSUAALISTA KALTOINKOHTELUA?

Seksuaalista kaltoinkohtelua voi kohdata kuka tahansa iästä, ulkonäöstä, taustasta ja sukupuolesta riippumatta. Joillakin riski joutua seksuaalisen kaltoinkohtelun kohteeksi on kuitenkin korkeampi. Nuori ikä altistaa uhkailun ja väkivallan kokemuksille. Esimerkiksi kansallisen uhritutkimuksen mukaan seksuaaliväkivaltaa tai sen yrityksen on kokenut 15–24-vuotiasta nuorista huomattavasti useampi verrattuna vanhempiin ikäryhmiin[1]. Tutkimusten perusteella seksuaalisen kaltoinkohtelun kokeminen on lisäksi yleisempää naisten ja tyttöjen kohdalla. Tytöt kokevat seksuaalista kaltoinkohtelua tutkimusten valossa useammin kuin pojat. Esimerkiksi vuoden 2019 kouluterveyskyselyn mukaan 8. ja 9. luokan oppilaista viidesosa on kokenut häiritsevää seksuaalista ehdottelua tai ahdistelua, tytöillä kaltoinkohtelun kokemuksia oli noin 32 prosentilla, kun pojilla vastaava luku oli noin 8 prosenttia[2].

Iän ja sukupuolen lisäksi seksuaalisen kaltoinkohtelun kokemuksiin linkittyy muitakin tekijöitä, taustoja ja tilanteita. Esimerkiksi päihteiden käyttö ja hatkaaminen, eli lastensuojelulaitoksista, sijaisperheestä tai kotoa luvaton karkaaminen voi altistaa seksuaalisen kaltoinkohtelun ja vastikkeellisen seksin uhalle, jos nuori liikkuu ilman turvaverkkoa ja yöpaikkaa. Sami Isoniemi havaitsi väitöskirjatutkimuksessaan, että sijaishuoltopaikasta luvatta poistuneista lapsista ja nuorista joutui seksuaalirikoksen kohteeksi 19 prosenttia[3]. Sijoitettuna olevat nuoret ovat muutoinkin alttiimpia seksuaaliselle häirinnälle, myös seksuaaliväkivallan kokemukset ovat näillä nuorilla yleisempiä verrattuna muihin nuoriin[4].

Seksuaalisen kaltoinkohtelun kokemuksille alttiimpia ovat myös seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvat nuoret, ulkomaalaistaustaiset nuoret sekä toimintarajoitteiset nuoret[4,5,6]. Seksuaalivähemmis-

1 Danielsson, Petsi & Näsi, Matti 2018. Suomalaiset väkivallan ja omaisuusrikosten kohteena 2017 – kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia.
2 Kouluterveyskysely, 2019. THL.
3 Isoniemi, Sami 2019. Sijaishuoltopaikasta luvatta poistuminen ja sinne palaamatta jääminen poliisin lastensuojeluviranomaiselle antaman virka-avun näkökulmasta.
4 Halme, Nina & Ikonen, Riikka 2018. Lasten ja nuorten kokema seksuaalinen häirintä ja väkivalta – Kouluterveyskyselyn 2017 tuloksia.
5 Alanko, Katariina 2014. Mitä kuuluu sateenkaarinuorille Suomessa.
6 Ahlgren-Leinvuo, Hanna – Haapamäki, Elise – Högnappa, Stina & Ranto, Sanna 2015. Ulkomaalaistaustaisten nuorten hyvinvointi Helsingissä.

töön kuuluvien nuorten, erityisesti poikien, kokema seksuaaliväkivalta on tutkimusten mukaan huomattavasti yleisempää kuin muiden ikätovereidensa[1,2]. Transnuorista yli 80 prosenttia on kokenut jonkinlaista seksuaalista häirintää[2].

Ulkomaalaistaustaiset nuoret kokevat eniten toistuvaa seksuaalista häirintää, kun taas suomalaistaustaisten häirinnän kokemukset ovat useimmiten satunnaisia. Ulkomaalaistaustaisilla tarkoitetaan tässä ulkomaan kansalaisia, ulkomailla syntyneitä Suomen kansalaisia ja vieraskielisiä Suomen kansalaisia. Huomioitavaa on, että ulkomaalaistaustaiset pojat kokevat vastineen tarjoamista seksuaalisesta teosta eniten verrattuna muihin nuoriin[3]. Toimintarajoitteet ja vammaisuus ovat yhteydessä myös korkeampaan riskiin joutua seksuaalisen kaltoinkohtelun kohteeksi[1,4].

1 Halme, Nina & Ikonen, Riikka 2018. Lasten ja nuorten kokema seksuaalinen häirintä ja väkivalta – Kouluterveyskyselyn 2017 tuloksia.
2 Alanko, Katariina 2014. Mitä kuuluu sateenkaarinuorille Suomessa.
3 Ahlgren-Leinvuo, Hanna – Haapamäki, Elise – Högnappa, Stina & Ranto, Sanna 2015. Ulkomaalaistaustaisten nuorten hyvinvointi Helsingissä.
4 Uskalla olla, uskalla puhua: vammainen nainen ja väkivalta. Toim. Piispa, Minna 2013.

Aiemmat seksuaalisen kaltoinkohtelun kokemukset voivat altistaa seksuaaliselle kaltoinkohtelulle. Kaltoinkohtelun tilanteet ovat luonteeltaan usein traumaattisia. Seksuaaliväkivallasta johtuvan vakavan traumatisoitumisen oireena voi olla rajatonta, itseä suojaamatonta ja vahingoittavaa seksuaalista käyttäytymistä, joka altistaa seksuaaliselle kaltoinkohtelulle[1]. Aiempien kokemusten ohella nuoren sosiaalinen ympäristö voi altistaa kaltoinkohtelun kokemuksille. Läheisten ihmissuhteiden puutteen ja rajojen puuttumisen nuoren elämästä voidaan katsoa olevan haavoittuvuutta tuottavia tekijöitä, jotka voivat lisätä riskiä joutua seksuaalisen kaltoinkohtelun kohteeksi. Myös nuorta ympäröivällä yhteisöllä on merkitystä. Suljetut yhteisöt ja puutteellinen seksuaalikasvatus asettavat nuoret haavoittuvaan asemaan ja saattavat vaikeuttaa avun pyytämistä ja saamista.

Haavoittuvuutta tuottavat tekijät risteävät toistensa kanssa, vaikuttaen yhtä aikaa ja erikseen todennäköisyyteen joutua seksuaalisen kaltoinkohtelun kohteeksi. Tasa-arvobarometrin tuloksista on esimerkiksi havaittu, että sukupuoli, johonkin vähemmistöön kuuluminen, sosioekonominen asema sekä ikä voivat vaikuttaa seksuaalisen häirinnän ja sukupuolistuneen vihapuheen kokemiseen risteävällä tavalla. Sukupuolistuneen väkivallan kokemuksien havaittiin kasaantuvan samoille ihmisille[2].

Mikään tekijä, tausta tai tilanne ei määrittele sitä, kuka joutuu kaltoinkohtelun kohteeksi. Haavoittuvuutta tuottavat tekijät sekä niiden risteymät voivat lisätä riskiä kokea kaltoinkohtelua. Nuori ei kuitenkaan koskaan ole vastuussa itseensä kohdistuvasta seksuaalisesta kaltoinkohtelusta.

MISSÄ KALTOINKOHTELUA TAPAHTUU?

Seksuaalista kaltoinkohtelua tapahtuu kouluissa, julkisissa tiloissa, yksityisissä tiloissa, harrastuksissa sekä puhelimessa ja verkossa – siis siellä missä nuoret ovat. Nuoret kokevat seksuaalista häirintää useimmiten puhelimitse ja verkossa. Esimerkiksi tytöistä puhelimessa ja verkossa

1 Cacciatore, Raisa – Porras, Kirsi & Santalahti, Tarja 2019. Väestöliiton asiantuntija- ja lääkärilausunto oikeudenkäyntiä varten – Alaikäisiin kohdistuvan seksuaalisen kaltoinkohtelun, hyväksikäytön ja väkivallan vaikutuksista.

2 Honkatukia, Päivi – Kainulainen, Heini – Ollus, Natalia & Tanskanen, Maiju 2019. Sukupuolistunut vihapuhe, seksuaalinen häirintä ja risteävät yhteiskunnalliset erot. Teoksessa Näkökulmia sukupuolten tasa-arvoon: Analyysejä tasa-arvobarometristä 2017. Toim. Närvi, Johanna & Teräsaho, Mia.

seksuaalista häirintää viimeisen vuoden aikana oli kokenut kouluasteesta riippuen 15–18 prosenttia ja pojista 3–6 prosenttia, kun koulussa häirintää oli kokenut tytöistä 1–4 prosenttia ja pojista 1–5 prosenttia. Julkisessa tilassa häirintää kouluasteesta riippuen on kokenut 8–10 prosenttia nuorista[1].

Seksuaalinen kaltoinkohtelu verkossa

Verkko on merkittävä osa nuorten elämää niin sosiaalisena tilana kuin tiedonlähteenäkin. Vuorovaikutus verkossa poikkeaa monin tavoin muusta kanssakäymisestä ja uusiin ihmisiin tutustuminen on usein helpompaa esimerkiksi anonyyminä toimiessa. Samaan aikaan useimmat kuitenkin tiedostavat verkon varjopuolet, kaikki ei ole aina sitä miltä näyttää. Nuoren seksuaaliseen kaltoinkohteluun tähtäävä tekijä voi esimerkiksi pyrkiä voittamaan nuoren luottamuksen tarjoamalla nuorelle sitä, mitä hän on vailla. Tarve voi olla muun muassa arvostusta, hyväksyntää, läheisyyttä, rahaa tai lahjoja[2]. Verkossa tapahtuvasta seksuaalisesta kaltoinkohtelusta esimerkkejä ovat seksuaalissävytteisten kuvien lähettäminen aikuiselta nuorelle, luvaton seksuaalissävytteisen kuvamateriaalin levittäminen, palkkion lupaaminen paljastavasta kuvasta tai kehoon ja seksuaalisuuteen viittaavat epämiellyttävät kommentit.

Verkossa tapahtuva seksuaalinen kaltoinkohtelu on yhtä haavoittavaa ja väärin kuin fyysisessä ympäristössä tapahtuva kaltoinkohtelu. Esimerkiksi jos kaltoinkohtelun tilanteesta on jäänyt kuvatallenne, lisää se tilanteen traumaattisuutta nuorelle. Nuoret tiedostavat sen, ettei verkkoon laitettuja tallenteita ole mahdollista hallita täysin. Tämä voi saada tapahtuneen seksuaalisen kaltoinkohtelun tuntumaan päättymättömältä. Tunne tai pelko siitä, että kaikki ovat nähneet tallenteet, nostaa usein voimakasta häpeää ja voi saada teon tuntumaan julkiselta sekä nöyryyttävältä. Asia voi olla liian raskas nuorelle kannettavaksi eikä hän siitä itse välttämättä pysty kertomaan[2]. Kuvaamisesta on tärkeää osata kysyä nuorelta, kun huolta otetaan puheeksi.

1 Halme, Nina & Ikonen, Riikka 2018. Lasten ja nuorten kokema seksuaalinen häirintä ja väkivalta – Kouluterveyskyselyn 2017 tuloksia.
2 Aaltonen, Jussi 2012. Turvataitoja nuorille.

Tekijä voi olla myös toinen nuori

Seksuaalisen kaltoinkohtelun tekijä voi olla myös toinen nuori[1,2,3]. Pelastakaa Lasten tekemän selvityksen mukaan lapsista ja nuorista yli 30 prosenttia oli viimeisen vuoden aikana nähnyt seksuaalista häirintää verkossa muiden nuorten tekemänä[1]. Tytöt kokivat selkeästi enemmän seksuaalista häirintää verkossa kuin pojat. Esimerkiksi yläkoululaisista tytöistä häirintää muiden nuorten tekemänä oli kokenut 16 prosenttia, kun pojilla vastaava luku oli 3 prosenttia[2].

Tutkimusten perusteella tiedetään, että nuoriin kohdistuvan väkivallan tekijät ovat usein myös itse nuoria ja ennestään tuttuja väkivallan kohteeksi joutuneelle. Esimerkiksi seurusteluväkivaltaa on kokenut 3 prosenttia nuorista[3]. Tilanteiden tunnistaminen kaltoinkohteleviksi tai väkivaltaisiksi voi olla vaikeampaa, jos tekijä on itselle läheinen kuten esimerkiksi nuoren seurustelukumppani tai kaveri. Tällaisessa tilanteessa kertominen voi olla erityisen hankalaa, sillä tekijään kohdistuu monenlaisia tunteita ja häntä saatetaan haluta suojella. Seksuaalisen kaltoinkohtelun puheeksioton sekä nuoren omien rajojen vahvistamisen merkitystä ei siis pidä väheksyä.

1 Pelastakaa Lapset 2018. Lasten ja nuorten kokema seksuaalinen häirintä ja siihen liittyvä kiusaaminen digitaalisessa mediassa.
2 Kouluterveyskysely, 2019. THL.
3 Näsi, Matti 2016. Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset 2016.

SEKSUAALIKASVATUS OMIEN RAJOJEN TUKENA

Seksuaalioikeuksiin kuuluu oikeus saada ikätasoista tietoa seksuaalisuudesta[1]. Seksuaalikasvatus on elinikäinen prosessi, jota tarvitaan erityisesti nuorena, kun elämänkokemusta ja tietoa ei ole vielä kertynyt[1, 2]. Koulussa ja kotona saatavan, ennakoidun seksuaalikasvatuksen lisäksi tietoa on hyvä antaa arkisissa tilanteissa. Kehon osien nimeäminen, sosiaalisissa tilanteissa käyttäytyminen, tykkääminen, tunteiden sanoittaminen, ystävyys, hyvien ja huonojen salaisuuksien erottaminen sekä tieto siitä, että uimapuvun alle jäävä alue eli pimppi, pippeli, pylly ja rinnat sekä suu on varattu itseä varten, kuuluu pienten lasten seksuaalikasvatukseen. Peruskouluikäisenä tutustutaan lisäksi muun muassa murrosikään, erilaisiin kehoihin, tunteisiin, ihmissuhteisiin, seurusteluun, seksiin, mielihyvään, ehkäisyyn, seksuaalioikeuksiin ja omiin rajoihin. Nämä kaikki vahvistavat lasten ja nuorten tietoutta seksuaalisesta itsemääräämisoikeudesta ja turvallisista rajoista.

Nuorten parissa toimivan ammattilaisen tehtävä on ottaa seksuaalisen kaltoinkohtelun teema puheeksi jo ennen huolen heräämistä. Positiiviseen ja seksuaaliseen itsemääräämisoikeuteen keskittyvän, ikätasoisen lähestymistavan kautta voidaan tukea nuoren omia rajoja ja antaa tietoa jokaisen oikeuksista ja velvollisuuksista. Ilmiön tiedostaminen, tunnistaminen ja siitä rohkeasti puhuminen ovat ensiarvoisen tärkeitä seksuaalisen kaltoinkohtelun ennaltaehkäisemiseksi. Myönteisiä tunteita ja voimavaroja tunnistamalla nuori oppii erottamaan itsestä epämiellyttäviltä tuntuvat tilanteet ja kaltoinkohtelevan toiminnan.

Aikuisen ei tarvitse olla seksuaalisuuden asiantuntija ottaakseen itsemääräämisoikeuden ja seksuaalisen kaltoinkohtelun puheeksi. Keskustelun voi virittää arkisissa tilanteissa esimerkiksi televisiosarjan tai uutisoinnin kautta: mitä ajatuksia nuorelle herää tilanteesta tai onko hän kohdannut samanlaista itse. Aikuinen voi tarttua nuorten välisiin keskusteluihin kuuntelemalla ja antamalla oikeaa tietoa.

1 WHO 2010. Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa – suuntaviivat poliittisille päättäjille, opetus- ja terveydenhuoltoalan viranomaisille ja asiantuntijoille.
2 Bildjuschkin, Katriina & Ruuhilahti, Susanna 2008. Seksiä vaatteet päällä.

Aikuinen voi jättää seksuaalisuuteen liittyviä nuorille suunnattuja esitteitä, julisteita tai kirjallisuutta saataville ja luoda näin ilmapiiriä, jossa seksuaalisuuteen liittyvät asiat ovat luontevia ottaa esille.

Mikäli esimerkiksi sosiaali- tai nuorisotyössä nuoren elämäntilannetta ja avun tarvetta käydään läpi, on tärkeä kysyä väkivallan kokemuksista, myös seksuaaliväkivallasta[1]. Apuna voidaan käyttää esimerkiksi kysymyslistaa, joka käydään läpi jokaisen uuden asiakkaan kanssa. Lastensuojelulaitoksissa seksuaalinen kaltoinkohtelu ja vastikkeellinen seksi on tärkeä nostaa esille erityisesti hatkasta palaavan nuoren kanssa. Nuori ei välttämättä kerro, vaikka kokemuksia olisikin, mutta kysymällä aikuinen antaa merkin nuorelle, että asiasta on lupa keskustella, kun nuori sitä haluaa.

Kysymyksiä ja aiheita:

- Onko nuorella ihastusta tai miten mahdollinen seurustelusuhde sujuu
- Onko nuori kuullut julkisuudessa esillä olevasta uutisoinnista aiheeseen liittyen ja tietääkö hän, mitä voi tehdä, jos kokee seksuaalista kaltoinkohtelua
- Tietääkö nuori mitä kaikkea seksuaalinen kaltoinkohtelu on
- Tapahtuuko koulussa homottelua tai huorittelua
- Onko nuorta joskus kosketettu ilman lupaa
- Onko nuorelle joskus tarjottu rahaa tai muuta vastinetta seksuaalisesta teosta
- Onko nuori joskus joutunut tilanteisiin, joissa ei olisi halunnut olla
- Mitä nuoren arjessa tapahtuu, onko hänellä ystäviä tai muita läheisiä ihmisiä elämässään
- Mistä asioista nuori saa iloa ja nautintoa
- Miten nuori kokee oman kehonsa ja itseluottamuksensa
- Onko nuori huolissaan omasta seksuaalisuudestaan

Aikuisen roolissa tärkeää on rauhallisuus ja avoimuus vastaanottaa oudoltakin kuulostavia asioita. On myös hyvä miettiä valmiiksi, miten kuvaa seurustelukumppania niin, ettei oleta nuoren olevan esimerkiksi

1 Bildjuschkin, Katriina & Nipuli, Suvi 2016. Hoitoketju seksuaalisuutta loukkaavaa väkivaltaa kokeneen auttamiseksi.

poikana kiinnostunut tytöistä ja mitkä ovat itselle luontevat sanat sukuelimistä puhuttaessa.

NUORTEN OMIEN RAJOJEN VAHVISTAMINEN

Nuoren omia rajoja voi vahvistaa antamalla ikätasoista tietoa seksuaalisuudesta ja seksistä, jokaisen oikeuksista ja velvollisuuksista sekä kertomalla, että kaltoinkohtelun tilanteet ovat aina tekijän vastuulla. Seksuaalisen kaltoinkohtelun kokemuksiin liittyy usein häpeää ja syyllisyyttä, jonka vuoksi niistä voi olla vaikea puhua. On tärkeää, että nuorelle kerrotaan, kenelle turvalliselle aikuiselle tai taholle hän voi kertoa vaikeiltakin tuntuvista asioista.

Seksuaalisuus on voimavara, eikä siihen kuulu pelkoa tai epämiellyttäviä tilanteita. Seksuaalisuudesta ja seksistä tulisikin puhua nautinnon kautta. Seksin tarkoitus on olla positiivinen ja iloa tuottava asia elämässä, josta saa myös kieltäytyä. Epämiellyttävistä asioista on hyvä keskustella aikuisen kanssa.

Omien tunteiden tunnistaminen ja kuunteleminen on tärkeä taito. Tunteet kertovat, onko jokin tilanne epämiellyttävä vai ei. Kaikessa seksuaalisuuteen ja ihmissuhteisiin liittyvässä toiminnassa on lupa kuunnella omia tunteitaan ja edetä sen mukaan, mikä tuntuu hyvältä.

Salliva ja hyväksyvä suhde omaan kehoon on yksi suojaava tekijä kaltoinkohtelevilta tilanteilta. Tutustuminen eri näköisiin ja eri tavalla toimiviin kehoihin tukee nuoren positiivista kehosuhdetta. Kun nuori on saanut hyväksyntää kehoonsa liittyen ja kokee sen arvokkaana, hän on pienemmässä riskissä hakea hyväksyntää kaltoin-

Tutustu myös seksuaalioikeuksiin[1]

- Oikeus omaan seksuaalisuuteen
- Oikeus tietoon seksuaalisuudesta
- Oikeus suojella itseään ja tulla suojelluksi
- Oikeus seksuaaliterveyspalveluihin
- Oikeus näkyä
- Oikeus yksityisyyteen
- Oikeus vaikuttaa

1 Väestöliitto 2018. Seksuaalioikeudet. Huom! Seksuaalioikeuksista on useampi määritelmä.

kohtelevien seksuaalisten kontaktien kautta[1, 2]. Kokemus arvokkuudesta ja läheisten ihmisten tuesta on merkittävä omien rajojen vahvistamiselle. Jokaiselle on tärkeä kuulla olevansa rakastettu ja hyvä juuri sellaisena kuin on.

ENNALTAEHKÄISEVÄ KÄSITTELY RYHMÄSSÄ

Nuorten ryhmissä nuorisotaloilla, kouluissa ja osastoilla omiin rajoihin ja seksuaalisen kaltoinkohtelun liittyviä teemoja voidaan käsitellä esimerkiksi pelien, tv-sarjojen, tietovisojen ja luentojen kautta. Yhtä tärkeää on käydä aiheeseen liittyvää keskustelua arjessa ja puuttua nuorten kaltoinkohtelevaan käytökseen kuten homotteluun, huoritteluun, ulkonäön kommentointiin tai seksuaalisen häirinnän tai väkivallan kokijaa syyllistävään asenneilmapiiriin.

Kun seksuaaliseen kaltoinkohteluun liittyvää seksuaalikasvatusta annetaan ryhmässä, on muistettava, että paikalla voi olla nuori, jolla on omakohtaista kokemusta aiheeseen liittyen kokijan tai tekijän roolissa. Tämän vuoksi on hyvä kertoa aiheen käsittelystä etukäteen ja tarjota ennen tilanteen alkamista mahdollisuutta poistua tilasta. Ryhmissä tapahtuvassa kasvatustilanteissa ei ole tarkoitus käydä läpi kenenkään henkilökohtaisia asioita, vaan ilmiöstä puhutaan yleisellä tasolla. Nuorille on tärkeä antaa tietoa luotettavista aikuisista ja palveluista, joissa he voivat jatkaa asioiden pohtimista.

Seksuaalinen kaltoinkohtelu on tutkimusten mukaan sukupuolistunutta ja enemmän tyttöjen kokemaa[3,4]. On kuitenkin tärkeä korostaa, että kuka tahansa sukupuolesta riippumatta voi kohdata ikäviä tilanteita. Esimerkiksi poikien ja miesten kokemaa kaltoinkohtelua usein vähätellään. Nuorten Exitin kokemuksen mukaan mm. kouluvierailuilla syntyvissä keskusteluissa nuoret saattavat ajatella, että poikiin kohdistuvan seksuaalisen kaltoinkohtelun tekijä olisi aina vieras nainen ja kyseessä pojan heteroseksuaalisuutta ja maskuliinisuutta korostava tilanne. Todellisuudessa kaltoinkohtelijana on kokijan sukupuolesta riippumatta yleisemmin mies ja kaltoinkohtelun vaikutukset voivat olla hyvinkin trau-

1 Aaltonen, Jussi 2012. Turvataitoja nuorille.
2 Bildjuschkin, Katriina & Ruuhilahti, Susanna 2012. Mitä ihmettä? Opas ammattilaisille. Seksuaalikasvatusta 3-9-vuotiaille.
3 Laitinen, Merja 2004. Häväistyt ruumiit, rikotut mielet.
4 Kouluterveyskysely, 2019. THL.

matisoivia[1]. Poikien kokema seksuaalinen kaltoinkohtelu on hyvä mainita ääneen ja näin rikkoa aiheen tabuluontoisuutta. Samalla on hyvä oikoa myyttejä poikien ja miesten jatkuvasta halukkuudesta ja seksuaalisen kaltoinkohtelun merkityksen vähättelystä.

Kaltoinkohtelun kokemus ei ole riippuvainen myöskään iästä, seksuaalisesta suuntautumisesta, ulkonäöstä tai muustakaan taustasta. Aina on tärkeää korostaa, että seksuaalisen kaltoinkohtelun kokija ei ole vastuussa tapahtuneesta, vaikka olisi itse tehnyt aloitteen seksiin tai flirttaillut. Myyttejä liittyen mm. kaltoinkohtelua kohdanneen aloitteellisuuteen, pukeutumiseen tai päihteiden käyttöön on syytä purkaa.

Muita itsemääräämisoikeuteen liityviä teemoja, joita voit halutessasi käsitellä:

- suostumus kaikessa seksuaalisessa toiminnassa
- suojaikäraja
- vastikkeellinen seksi
- homottelu ja huorittelu
- seksuaalissävytteiset kommentit ja vitsit
- pornoon liittyvä tieto ja omat rajat
- seksuaalissävytteisten kuvien jakaminen ilman lupaa
- sukuelinkuvat ja muu ei- toivottu materiaali
- grooming
- seurustelusuhteessa tapahtuva kaltoinkohtelu
- kehon ja mielen reaktioiden normalisointi kaltoinkohtelun ja seksuaaliväkivallan tilanteissa (jähmettyminen, pakeneminen, taistelu, lamaantuminen)
- ehkäisyn kieltäminen, kondomin pois ottaminen ilman suostumusta tai muun ehkäisyn lopettaminen
- sukuelinten silpominen, mukaan lukien poikien ei-lääketieteellinen ympärileikkaus

1 Laitinen, Merja 2004. Häväistyt ruumiit, rikotut mielet.

Vinkkejä seksuaalisen kaltoinkohtelun ja seksuaalisen itsemääräämisoikeuden käsittelyyn nuorten ryhmissä:

- Valitse teema, joka sopii ohjaamallesi ryhmälle, ja on sellainen, että sinun itsesi on helppo puhua siitä (esim. seurustelu, seksuaalioikeudet, omat rajat).
- Tutustu valitsemaasi teemaan ensin itse ja etsi tarvittaessa materiaaleja teeman käsittelyn tueksi. Nuorten Exitin sivuilta nuortenexit.fi/toimintamme/materiaalipankki, löydät erilaisia harjoitteita ja muuta materiaalia, joita voit vapaasti käyttää.
- Käy käyttämäsi materiaalit tarkkaan läpi ja kuulostele niiden sinussa herättämiä ajatuksia ja tunteita. Mikäli teetät nuorilla harjoitteita, testaa myös niiden toimivuus ensin tekemällä harjoite itse. Mieti etukäteen, millaisia reaktioita ja keskustelua niistä voi ryhmässä nousta. Samat kysymykset, jotka heräävät itsellesi, heräävät todennäköisesti myös nuorille.
- Voit käyttää keskustelun herättelyyn useita eri materiaaleja, tai vain yhtä. Mieti, millainen käsittelytapa sopii parhaiten omalle ryhmällesi.
- Haastavan aiheen käsittely saattaa toimia parhaiten pienissä ryhmissä, esimerkiksi 3–4 hengen ryhmätöinä. Ryhmien ei välttämättä tarvitse ”tuottaa” mitään, tärkeää on keskustelu.
- Kerro nuorille ryhmän alussa, että kenenkään henkilökohtaisia kokemuksia ei tulla käsittelemään, vaan asioista puhutaan yleisellä tasolla.
- Kun jaat nuoria pienryhmiin/pareiksi, kiinnitä huomiota siihen, keitä laitat samaan ryhmään. Seksuaalisuuteen liittyvät teemat ovat sensitiivisiä, ja on tärkeää, että niistä puhutaan turvallisessa ilmapiirissä, jotta kokemus on positiivinen.
- Muista, että jokainen nuori lähestyy teemaa omista kokemuksistaan käsin. Älä hoputa tai painosta, jos käytät harjoitteita. Anna jokaiselle lupa edetä omassa tahdissa tai jättää jokin tehtävä tekemättä, jos se tuntuu ahdistavalta.

- Tarkkaile nuoria aiheen käsittelyn aikana ja tarvittaessa keskeytä tilanne, jos joku nuorista näyttää ahdistuvan teemasta. Tällaista tilannetta varten on hyvä olla mielessä jokin kevyempi, esim. voimavaroihin, itsemyötätuntoon tai itsetuntoon keskittyvä harjoite, jonka voi luontevasti sitoa teemaan.
- Varaa aikaa vapaaseen tai ohjattuun keskusteluun, jossa olet aikuisena mukana. Anna keskustelussa tilaa nuorten omille pohdinnoille ja havainnoille.
- Laajenna keskustelua seksuaalisesta häirinnästä, houkuttelusta ja seksinostoyrityksistä nuorten seksuaaliseen itsemääräämisoikeuteen ja heidän omiin oikeuksiinsa.
- Varmista, että mainitset tilaisuuden aikana tahoja, jotka tarjoavat nuorille apua, jos he ovat kokeneet seksuaalista hyväksikäyttöä tai ahdistelua. Voit esimerkiksi laittaa nettiosoitteita näkyviin taululle.
- Oli käyttämäsi materiaali tai harjoite mikä tahansa, on hyvä muistaa, että purku on usein jokaisen harjoitteen ja keskustelun tärkein vaihe. Anna sille siis riittävästi aikaa.
- Huolehdi myös jatkokäsittelystä! Jollakin nuorella saattaa olla kerrottavaa myös yksityisesti, joten anna mahdollisuus ja aikaa siihen esimerkiksi ryhmän jälkeen. Pidä silmäsi ja korvasi auki: olisiko sinun aikuisena syytä jatkaa keskustelua erityisesti jonkun nuoren kanssa?

TYÖNTEKIJÄN OMIEN KOKEMUSTEN JA ASENTEIDEN TARKASTELU

Seksuaalisen kaltoinkohtelun teemasta on monesti vaikea puhua. Aiheeseen voi liittyä paljon tunteita, tabuja, tietämättömyyttä ja väärää tietoa. Aikuisella voi olla omia kokemuksia ja niihin liittyviä häpeän ja syyllisyyden tunteita, jotka estävät asian puheeksi ottamisen tai seksuaalista kaltoinkohtelua kokeneen nuoren kohtaamisen. Monesti myös puutteelliseksi koetut tiedot ja taidot koetaan esteeksi aiheen käsittelylle. Seksuaalisuuteen liittyviä tunteita on hyvä reflektoida yksin, työryhmässä tai esimerkiksi työnohjauksessa[1]. Nuorten kanssa työskentelevän on tärkeä tarkastella omaa asennettaan seksuaalisuuteen, seksiin, sukupuoleen, erilaisiin suhteisiin ja seksuaaliseen itsemääräämisoikeuteen.

1 Bildjuschkin, Katriina & Nipuli, Suvi 2016. Hoitoketju seksuaalisuutta loukkaavaa väkivaltaa kokeneen auttamiseksi.

Seksuaalisen kaltoinkohtelun aihe saa herättää tunteita. Omien tunteiden ja kokemusten tunnistaminen on tärkeää, jotta seksuaalisuudesta voi keskustella nuoren kanssa turvallisen aikuisen roolissa[1]. Työntekijän kohtaamia kaltoinkohtelun kokemuksia on hyvä työstää itse tai ammattilaisen kanssa, erityisesti jos ne tekevät aiheen käsittelystä hankalaa tai nostavat voimakkaita tunteita pintaan. Hyvän kohtaamisen toteutuessa aikuinen kestää kuulla sen, mitä nuori kertoo. Omien kokemusten lisäksi on hyvä miettiä suhtautumista seksuaalisen kaltoinkohtelun kokeneisiin ja erilaisiin kaltoinkohtelun tilanteisiin[2]. Onko esimerkiksi joitain tilanteita, joissa työntekijä huomaa vähättelevänsä tapahtunutta? Nuoret aistivat helposti, jos aikuiselle aiheesta puhuminen tai kuuleminen on hankalaa. Aikuisen sanoilla ja reaktioilla on paljon merkitystä nuorelle, joka kertoo seksuaalisesta kaltoinkohtelusta. Myös silloin kun tietoa annetaan ennaltaehkäisevästi, on tarpeen miettiä, miten asioita kertoo. Varo syyllistämästä henkilöä, joka on ollut aloitteellinen esimerkiksi kuvien lähettämiseen tai seksiin, mutta jonka rajat ovat tulleet loukatuksi[2].

Tässä on muutama esimerkkikysymys, joilla voi lähteä selvittämään omia asenteita ja tuntemuksia liittyen seksuaalisen kaltoinkohtelun teemaan:

- Uskallanko ottaa puheeksi seksuaalisuuteen liittyviä teemoja?
- Herääkö minussa voimakkaita tunteita, joita olisi tarpeen purkaa ammattilaisen avulla?
- Olenko itse joutunut kokemaan seksuaalista kaltoinkohtelua?
- Olenko käsitellyt kokemukseni, jotta minulla on voimavaroja tukea nuorta tilanteessa?
- Jos en itse pysty asiaa ottamaan vastaan, miten toimin tilanteessa ja mihin nuoren ohjaan?

1 Seksuaalikasvatuksen tueksi 2015. Toim. Bildjuschkin, Katriina.
2 Bildjuschkin, Katriina & Nipuli, Suvi 2016. Hoitoketju seksuaalisuutta loukkaavaa väkivaltaa kokeneen auttamiseksi.

KUN HUOLI HERÄÄ

Ei ole olemassa selkeää oireistoa, jonka perusteella voisi päätellä nuoren kohdanneen seksuaalista kaltoinkohtelua. Erilaiset traumaattiset stressioireet, masentuneisuus, ahdistus, lisääntynyt päihteiden käyttö, itsetuhoisuus ja muut muutokset nuoren olotilassa ja käytöksessä voivat olla merkkejä seksuaalisesta kaltoinkohtelusta, mutta voivat toisaalta kertoa myös jostain muusta huolesta tai haasteesta nuoren elämässä[1]. Pääsääntönä on kuitenkin hyvä pitää sitä, että jos nuoren olotila ja käytös muuttuu, on aikuisen tärkeää ottaa huoli nuoren kanssa puheeksi. Tällöin tulisi aina kysyä myös seksuaalisesta kaltoinkohtelusta.

Seksuaalisen kaltoinkohtelun kokemukset ovat usein luonteeltaan traumaattisia. Jo uhkaavaksi koettu tilanne voi traumatisoida. Jos nuoruusiän seksuaalisiin kokemuksiin on liittynyt esimerkiksi väkivaltaa, painostusta tai muita loukkaavia tekoja, vahingoittavat ne herkästi nuoren tasapainoista kehitystä. Nuoruuden kehitystehtävänä on rakentaa kokemus itsestä pärjäävänä ja itsenäisenä persoonana. Seksuaalinen kaltoinkohtelu muuttaa nuoren minäkuvaa haitallisesti ja kokemuksista seuraa usein mm. voimakasta häpeää ja syyllisyyttä[2]. Nämä tuntemukset estävät usein nuorta kertomasta kokemastaan seksuaalisesta kaltoinkohtelusta. Pelastakaa Lapset ry:n selvityksen mukaan lähes puolet tytöistä ja yli viidesosa pojista ei kertoisi seksuaalisesta häirinnästä ja kiusaamisesta aikuisille häpeän vuoksi[3].

Yksin jäämisen kokemus heikentää traumasta toipumisen mahdollisuutta[2]. Tämän vuoksi kaltoinkohtelusta kysyminen on tärkeää. Kysyminen ja huolen puheeksi ottaminen ovat luvan antamista. Näin aikuinen antaa nuorelle viestin, että kestää kuulla vaikeitakin asioita eikä nuoren tarvitse jäädä yksin kokemansa kanssa. Nuori ei ehkä ole vielä sillä kertaa valmis puhumaan, mutta saattaa ottaa asian puheeksi myöhemmin.

1 Bildjuschkin, Katriina & Nipuli, Suvi 2016. Hoitoketju seksuaalisuutta loukkaavaa väkivaltaa kokeneen auttamiseksi.
2 Cacciatore, Raisa – Halonen, Miila – Laru, Suvi – Lehtonen, Mika – Porras, Kirsi & Santalahti, Tarja 2016. Väestöliiton asiantuntija- ja lääkärilausunto oikeudenkäyntiä varten - Lausunto seksuaalisen trauman vaikutuksesta nuoreen.
3 Pelastakaa Lapset 2018. Lasten ja nuorten kokema seksuaalinen häirintä ja siihen liittyvä kiusaaminen digitaalisessa mediassa.

Jos sinulle herää epäilys seksuaalisesta kaltoinkohtelusta, kysy asiasta kahden kesken rauhallisessa ympäristössä hienotunteisesti, mutta suoraan aihetta kiertelemättä. Kerro nuorelle miksi kysyt asiasta, esimerkiksi jos jokin tietty asia on herättänyt huolesi. Älä kuitenkaan painosta nuorta vastaamaan. On myös hyvä muistaa, että nuoren tukena on mahdollista olla, vaikkei hän olisi valmis kertomaan mikä mieltä painaa. Kiireetön läsnäolo, sekä kiinnostuksen ja ymmärryksen osoittaminen nuorta kohtaan ovat ensiarvoisen tärkeitä. Voit kertoa nuorelle, että olet käytettävissä ja tukena jatkossakin.

Esimerkkikysymyksiä huolen puheeksiottoon

- Olen huolissani sinusta, koska... Haluaisitko puhua asiasta?
- Oletko joutunut seksuaaliseen tilanteeseen, jossa et olisi halunnut olla?
- Onko joku ehdottanut tai puhunut sinulle seksuaalisia asioita, jotka ovat tuntuneet epämiellyttäviltä tai hämmentäviltä?
- Onko joku koskenut sinuun tavalla, joka on tuntunut epämiellyttävältä tai ahdistavalta?
- Onko joku tehnyt sinulle jotakin seksiin liittyvää (nimittely, koskettelu, uhkailu jne.), jota et olisi halunnut?
- Onko joku tarjonnut sinulle lahjaa, tavaraa, alkoholia, tupakkaa, rahaa tai muuta palkkiota jostain seksiin liittyvästä?

TOIMINTAOHJEET

Jos nuori kertoo sinulle seksuaalisesta kaltoinkohtelusta, on erityisen tärkeää kiinnittää huomiota tapaan kohdata nuori. Nuori tulee kohdata sensitiivisesti ja nuoren kertomus ottaa vakavasti. Rauhallinen ja turvallinen ilmapiiri edesauttaa asian käsittelyä ja nuoren mahdollisuutta toipua.

- Kiitä nuorta luottamuksesta. Pysy rauhallisena ja kannattele nuorta.
- Usko nuorta. Älä kyseenalaista, vaikka kertomus olisi epäloogginen.
- Rohkaise nuorta kertomaan. Älä johdattele, painosta tai kysele turhia yksityiskohtia.
- Helpottaaksesi viranomaisia asian selvittämisessä, tee mahdollisuuksien mukaan sanatarkat muistiinpanot keskustelusta. Kirjaa myös nuoren reaktiot ja omat kysymyksesi.
- Kerro, ettei nuori ole syyllinen tilanteeseen ja että nuorelle on tehty väärin. Sillä onko nuori ollut esim. päihtynyt tai itse yhteydessä tekijään, ei ole teon kannalta merkitystä. Sinun ei myöskään tarvitse tietää tai selvittää, onko tapahtunut rikos. Rikosnimikkeen antaa poliisi.
- Akuutissa tilanteessa ota yhteys hätänumeroon 112.
- Juuri tapahtuneessa seksuaaliväkivaltatilanteessa (esim. raiskaus) tai sen yrityksessä, ota yhteys sairaalan päivystyspoliklinikalle ja saata nuori tutkimuksiin, vaikkei hänessä näkyisi fyysisiä vammoja. Älä anna nuoren peseytyä tai vaihtaa vaatteita, jotta hänestä saadaan näyte rikosilmoitusta varten. Vaikka tapahtuneesta olisikin kulunut jo jonkin aikaa, voi lääkäriin ohjaaminen olla tarpeellista, jotta voidaan poissulkea mahdolliset seksitaudit ja raskaus, todeta fyysisestä väkivallasta jääneitä jälkiä ja varmistaa psyykkisen avun saanti.
- Varmista nuoren turvallisuus. Tue nuoren jaksamista ja kerro, miten voit olla hänelle tukena. Miettikää mistä nuori saisi keskustelutukea ja kartoittakaa nuoren turvaverkkoa. Ole nuoren tukena

siihen saakka, että seuraava ammattilainen ottaa hänestä kopin. Luo toivoa: ”Kaikesta voi selvitä.”

- Tee tarvittavat ilmoitukset alaikäisestä viranomaisille. Kerro myös nuorelle velvollisuudestasi rikos- ja lastensuojeluilmoitukseen. Täysi-ikäisen nuoren kohdalla kannusta rikosilmoituksen tekemiseen. Kerro, miten tilanne etenee ja mitä ilmoitukset tarkoittavat. Jos tekijä on perheenjäsen tai vanhemmille kertomiseen liittyy esim. kunniaväkivallan uhka tai muita huolenaiheita, anna viranomaisten arvioida, voiko huoltajille kertoa.
- Muista tarkkailla myös omaa vointiasi ja jaksamistasi. Myös sinulla on oikeus apuun ja tukeen. Pyydä purkua työpaikallasi ja hae tarvittaessa keskusteluapua työnohjauksesta tai työterveyshuollosta.

Toimintaohjeet seksuaalisen kaltoinkohtelun tilanteisiin sosiaalisessa mediassa:

Sosiaalisessa mediassa tapahtuneissa seksuaalisen kaltoinkohtelun tilanteissa pätevät samat toimintaohjeet kuin muissakin kaltoinkohtelun tilanteissa. Lisäksi seuraavat asiat on hyvä ottaa huomioon:

- Pyydä nuorta olemaan vastaamatta saamiinsa yhteydenottoihin tai katkaisemaan jo mahdollisesti alkanut yhteydenpito.
- Tallentakaa viestit tai/ja ottakaa niistä ruutukaappaukset.
- Kirjatkaa muistiin, milloin, mistä ja keneltä viestit ovat tulleet.
- Estäkää ja ilmiantakaa yhteydenottaja.

TYÖNTEKIJÄN OMA JAKSAMINEN

Kaltoinkohtelua kokeneen nuoren kohtaaminen ja tukeminen on kuormittavaa. Nuoren raskaista kokemuksista heräävät tunteet työntekijässä eivät ole epäammatillisia, vaan tavallisia ihmiselämään kuuluvia reaktioita. Pitkittynyt kuormittuminen aiheuttaa kuluttavia stressioireita ja voi johtaa myötätuntouupumukseen. Myötätuntouupumisen riski koskee jokaista nuorta auttavaa työntekijää, joten työyhteisössä on tärkeää huolehtia työntekijän jaksamisesta. Henkilöstön koulutus ja työn kehittäminen antavat välineitä vaikeiden asiakastilanteiden käsittelyyn ja lisäävät työn hallinnan tunnetta[1].

Seksuaalisen kaltoinkohtelun herättämien tunteiden salliminen ja niistä keskusteleminen työyhteisössä ovat tärkeitä jaksamiseen vaikuttavia tekijöitä. Työntekijälle tulisi järjestää mahdollisuus heränneiden tunteiden purkuun asiakastilanteen jälkeen oman tiimin kesken. Myös työnohjauksella voidaan edistää työssä jaksamista. Esihenkilön tulee pitää huolta työntekijöidensä jaksamisesta keskustelemalla ja kysymällä työntekijöiden tilanteesta, järjestämällä aikaa purkuun sekä tarjoamalla riittävää ulkopuolista tukea[1].

Työntekijällä itsellään on myös vastuu kuunnella itseään ja tarkkailla omaa jaksamistaan. Purun ja työnohjauksen merkitystä ei tule vähätellä, sillä myötätuntouupumuksen huomaa usein vasta liian myöhään. On ammatillisuutta pysytellä tietoisena työn herättämistä tunteista itsessä ja omasta työkyvystä. Jos esimerkiksi ammattilaisella on omia seksuaalisen kaltoinkohtelun kokemuksia, saattavat ne aktivoitua nuorta auttaessa, jos niitä ei ole käsitellyt loppuun. On tärkeää, että ammattilainen tunnistaa oman auttamisensa rajat ja osaa myös hakea apua itselleen haastavissa tilanteissa. Työterveyshuollon palveluita kannattaa käyttää matalalla kynnyksellä. Riskitekijöiden lisäksi on hyvä käydä läpi myös omia työnilon lähteitä. Hankkimalla tietoa työn tyydyttävistä ja iloa tuottavista puolista voidaan vahvistaa työntekijöiden voimavaroja ja tarkentaa sitä, mitä ilman työssä uuvutaan ja mitä uupumisen ennaltaehkäisyssä tulisi huomioida[1].

ILMOITUSVELVOLLISUUS

Lasten ja nuorten kanssa toimivilla ammattilaisilla on velvollisuus tehdä ilmoitus poliisille ja lastensuojeluviranomaisille, jos he saavat työssään

1 Nissinen, Leena 2007. Auttamisen rajoilla. Myötätuntouupumuksen synty ja ehkäisy.

tietoa, joka herättää huolen alaikäiseen kohdistuneesta seksuaalirikoksesta[1]. Rikoksen tunnusmerkkien täyttymisestä ei tarvitse olla varmuutta, jo huoli tai epäily rikoksesta riittää täyttämään ilmoitusvelvollisuuden. Ilmoitettaviin rikoksiin kuuluvat kaikki rikoslain luvussa 20 mainitut rikokset, joita ovat mm. raiskaus, pakottaminen seksuaaliseen tekoon, seksuaalinen hyväksikäyttö, seksuaalinen ahdistelu, seksuaalipalvelujen ostaminen nuorelta, lapsen houkutteleminen seksuaalisiin tarkoituksiin, sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta seuraavan esityksen seuraaminen ja paritus[2]. Ilmoitusvelvollisuus koskee myös henkeen ja terveyteen kohdistuvia vakavia rikoksia, joista rikoslain 21 luvun mukaan on enimmäisrangaistuksena vähintään kaksi vuotta vankeutta[1].

Olennaista ei ole tietää, mikä rikos on tapahtunut. Poliisia ja lastensuojeluviranomaisia voi epäselvissä tilanteissa konsultoida matalalla kynnyksellä antamatta nuoren ja muiden asianosaisten tietoja.

Poliisille tehtävän ilmoituksen lisäksi tulee aina tehdä lastensuojeluilmoitus, jonka avulla varmistetaan, että nuori ja nuoren perhe saavat tarvitsemansa avun ja tuen tapahtuneen käsittelyyn. Ammattiin liittyvät salassapitosäännökset eivät estä ilmoituksen tekemistä. Nuori saattaa suuttua tai vastustella ilmoituksen tekemistä, mutta työntekijän ammatillisuuteen kuuluu ottaa nuoren hankalatkin tunteet vastaan. Nuorelle voi kertoa, että aikuisen tehtävä ja velvollisuus on taata nuorelle riittävä tuki ja siksi ilmoitukset tehdään. Samalla kannattaa myös kertoa avoimesti mitä lastensuojeluilmoitus ja rikosilmoitus tarkoittavat ja hälventää pelkoa viranomaisista. Tarkoituksena ei ole rangaista nuorta, vaan edesauttaa avun saantia.

Seksuaalista kaltoinkohtelua on voinut tapahtua, vaikkei tilanteeseen liittyisi huolta laissa määritellystä seksuaalirikoksesta. Jos muun rikoksen mahdollisuus mietityttää, ilmoituksen poliisille voi tehdä yhdessä nuoren kanssa. Lastensuojeluilmoitus taas on tehtävä aina, kun huoli nuoren hyvinvoinnista herää. Ilmoitusvelvollisuus ei koske täysi-ikäisiä nuoria. Täysi-ikäisen nuoren kohdalla työntekijä voi kannustaa ja auttaa rikosilmoituksen tekemisessä ja avun hakemisessa, mutta nuorta ei saa painostaa asiassa. Täysi-ikäinen päättää itse, milloin on valmis asian käsittelyyn.

1 Lastensuojelulaki, 13.4.2007/417. Finlex.
2 Rikoslaki, 19.12.1889/39. Finlex.

TUKIPALVELUITA

Poliisi

Poliisia on mahdollista konsultoida matalalla kynnyksellä kertomatta nuoren ja muiden asianosaisten nimiä. Rikosilmoituksen teko onnistuu puhelimitse tai paikan päällä millä tahansa poliisilaitoksella. Seksuaalirikoksissa rikosilmoituksen tekoa verkossa ei suositella ellei viranomainen erikseen sitä pyydä.

Sairaanhoidon päivystys

Lähin päivystyspoliklinikka tarjoaa apua juuri tapahtuneeseen seksuaaliväkivaltaan tai sen yritykseen. Päivystyksessä tehdään näytteenotot ja tilanteen kokonaisarvio.

Terveysasema

Terveysasemalla on hyvä käydä, vaikka seksuaaliväkivaltatilanteesta olisi jo kulunut aikaa. Näin voidaan poissulkea mahdolliset seksitaudit ja raskaus, arvioida jatkohoidon tarve ja varmistaa psyykkisen avun saanti.

Lastensuojelu

Lastensuojelua on mahdollista konsultoida matalalla kynnyksellä kertomatta nuoren ja muiden asianosaisten nimiä. Lastensuojeluilmoitus tehdään ensisijaisesti nuoren asuinpaikan sosiaaliasemalle puhelimitse, kirjallisesti lomakkeella tai paikan päällä. Virka-ajan ulkopuolella ja akuutissa kriisitilanteessa ota yhteys sosiaali- ja kriisipäivystykseen.

Seri-tukikeskus 24/7

Seri-tukikeskuksessa 16 vuotta täyttäneiden, seksuaaliväkivaltaa kokeneiden on mahdollista saada kokonaisvaltaista palvelua: näytteenoton, tilanteen kokonaisarvion, tuen lähipäivien selviytymiseen, psyykkistä tukea traumaattisesta kokemuksesta toipumiseen ja hoidon jatkosuunnitelman. Vuoden 2020 alussa Seri-tukikeskuksia löytyy kuudelta paikkakunnalta: Helsingistä (HUS), Turusta (Tyks), Tampereelta (Tays), Kuopiosta (KYS), Seinäjoelta (SEKS) ja Oulusta (OYS).

AUTTAVAT PUHELIN- JA VERKKOPALVELUT

Rikosuhripäivystys
riku.fi

Tukea ja neuvoa rikoksen tai rikosyrityksen uhreille ja todistajille.

MIELI Suomen mielenterveysseura ry:n Kriisipuhelin 24/7
p. 09 2525 0111, mieli.fi

Keskusteluapua vaikeisiin elämäntilanteisiin ja järkyttäviin tapahtumiin.

Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä 24/7
p. 029 54 63 177, ihmiskauppa.fi

Viranomaistaho, joka tarjoaa tukea ja apua ihmiskaupan uhreille, sekä neuvontaa ihmiskauppaan liittyvissä epäilyissä ammattilaisille.

Nollalinja 24/7
p. 0800 005 005, nollalinja.fi

Auttava puhelin väkivaltaa tai väkivallan uhkaa kokeneille ja heidän läheisilleen.

MLL Nuortennetti & Lasten ja nuorten puhelin
nuortennetti.fi

Puhelin- ja verkkopalvelu, jossa lapset ja nuoret voivat kysyä ja keskustella mistä tahansa mietityttävästä asiasta.

Väestöliitto
vaestoliitto.fi/nuoret

Tietoa ja tukea 13-19-vuotiaille murrosikään, seksuaaliseen hyvinvointiin ja ihmissuhteisiin liittyvissä aiheissa.

KASVOKKAISET AUTTAMISPALVELUT

Tukinainen
tukinainen.fi

Raiskauskriisikeskus seksuaalirikosten uhreille, heidän läheisilleen ja uhrien parissa työskenteleville.

Setlementtiliiton Tyttöjen Talot & Poikien Talot
setlementti.fi

Tyttöjen ja Poikien Talojen seksuaaliväkivaltatyö tarjoaa tukevaa, vakauttavaa ja ohjaavaa apua 13 – 29-vuotiaille seksuaaliväkivaltaa kokeneille.

SPR Turvatalot
punainenristi.fi

Tilapäistä majoitusta nuorille, sekä keskusteluapua nuorille ja perheille.

Sexpo
sexpo.fi

Maksutonta neuvontaa seksuaalisuuden, seksin, sukupuolisuuden ja ihmissuhteiden kysymyksissä. Tukea henkilöille, joilla on kohonnut riski syyllistyä lapsiin tai nuoriin kohdistuvaan seksuaalirikokseen.

LÄHTEET

Aaltonen, Jussi 2012. Turvataitoja nuorille. Saatavilla: https://thl.fi/documents/10531/124365/Opas%202012%2021.pdf

Ahlgren-Leinvuo, Hanna – Haapamäki, Elise – Högnappa, Stina & Ranto, Sanna 2015. Ulkomaalaistaustaisten nuorten hyvinvointi Helsingissä. Saatavilla: https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/15_12_09_Tilastoja_40_Ranto_Ahlgren-Leinvuo_Haapamaki_Hognabba.pdf

Alanko, Katariina 2014. Mitä kuuluu sateenkaarinuorille Suomessa? Saatavilla: http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/sateenkaarinuori.pdf

Bildjuschkin, Katriina & Nipuli, Suvi 2016. Hoitoketju seksuaalisuutta loukkaavaa väkivaltaa kokeneen auttamiseksi. Saatavilla: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/130504/URN_ISBN_978-952-302-625-4.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Bildjuschkin, Katriina & Ruuhilahti, Susanna 2008. Seksiä vaatteet päällä.

Bildjuschkin, Katriina & Ruuhilahti, Susanna 2012. Mitä ihmettä? Opas ammattilaisille. Seksuaalikasvatusta 3-9-vuotiaille. Saatavilla: http://www.nektaria.fi/site/wp-content/uploads/downloads/2012/09/Mit%C3%A4-ihmett%C3%A4.pdf

Cacciatore, Raisa – Halonen, Miila – Laru, Suvi – Lehtonen, Mika – Porras, Kirsi & Santalahti, Tarja 2016. Väestöliiton asiantuntija- ja lääkärilausunto oikeudenkäyntiä varten - Lausunto seksuaalisen trauman vaikutuksesta nuoreen. Saatavilla: http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/010c952cac2f141e41bd7f8d82fe2b65/1576157942/application/pdf/5582378/Yleistraumalausunto%20oikeudenk%C3%A4yntiin_%20V%C3%A4est%C3%B6liitto.pdf

Cacciatore, Raisa – Porras, Kirsi & Santalahti, Tarja 2019. Väestöliiton asiantuntija- ja lääkärilausunto oikeudenkäyntiä varten – Alaikäisiin kohdistuvan seksuaalisen kaltoinkohtelun, hyväksikäytön ja väkivallan vaikutuksista. Saatavilla: http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/e5a5000377dd1725e2a2d3f079f6fce9/1576156730/application/pdf/9532701/Yleislausunto%20oikeudenk%C3%A4yntiin_V%C3%A4est%C3%B6liitto%207.1.2019.pdf

Danielsson, Petsi & Näsi, Matti 2018. Suomalaiset väkivallan ja omaisuusrikosten kohteena 2017 – kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia. Saatavilla: https://helda.helsinki.fi/handle/10138/260559

Halme, Nina & Ikonen, Riikka 2018. Lasten ja nuorten kokema seksuaalinen häirintä ja väkivalta – Kouluterveyskyselyn 2017 tuloksia. Saatavilla: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136131/URN_ISBN_978-952-343-091-4.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Honkatukia, Päivi – Kainulainen, Heini – Ollus, Natalia & Tanskanen, Maiju 2019. Sukupuolistunut vihapuhe, seksuaalinen häirintä ja risteävät yhteiskunnalliset erot. Teoksessa Näkökulmia sukupuolten tasa-arvoon: Analyysejä tasa-arvobarometrista 2017. Toim. Närvi, Johanna & Teräsaho, Mia. Saatavilla: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137765/URN_ISBN_978-952-343-314-4.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Isoniemi, Sami 2019. Sijaishuoltopaikasta luvatta poistuminen ja sinne palaamatta jääminen poliisin lastensuojeluviranomaiselle antaman virka-avun näkökulmasta. Väitöskirja. Saatavilla: https://osuva.uwasa.fi/bitstream/handle/10024/8186/978-952-476-865-8.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Kervinen, Elina & Ollus, Natalia 2019. Lapsiin ja nuoriin kohdistuva ihmiskauppa Suomessa. Saatavilla: https://www.heuni.fi/material/attachments/heuni/reports/RwF5tscZD/Lapsiin_ja_nuoriin_kohdistuva_ihmiskauppa_Suomessa.pdf

Kouluterveyskysely, 2019. THL.

Laitinen, Merja 2004. Häväistyt ruumiit, rikotut mielet.

Lastensuojelulaki, 13.4.2007/417. Finlex.

Nissinen, Leena 2007. Auttamisen rajoilla. Myötätuntouupumuksen synty ja ehkäisy.

Näsi, Matti 2016. Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset 2016. Saatavilla: https://helda.helsinki.fi/handle/10138/169509

Pelastakaa Lapset 2018. Lasten ja nuorten kokema seksuaalinen häirintä ja siihen liittyvä kiusaaminen digitaalisessa mediassa. Saatavilla: https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/pelastakaalapset/main/2018/08/31131602/Sexting_raportti_web-002.pdf

Rikoslaki, 19.12.1889/39. Finlex.

Seksuaalikasvatuksen tueksi 2015. Toim. Bildjuschkin, Katriina. Saatavilla: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/129742/TY%C3%962016_35_web_korjattu.pdf?sequence=5

Ulkomaalaistaustaisten nuorten hyvinvointi Helsingissä. Saatavilla: https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/15_12_09_Tilastoja_40_Ranto_Ahlgren-Leinvuo_Haapamaki_Hognabba.pdf

Uskalla olla, uskalla puhua: vammainen nainen ja väkivalta. Toim. Piispa, Minna 2013. Saatavilla: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/110395/THL_OPA2013_028_verkko.pdf?sequence=1&isAllowed=y

WHO 2010. Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa – suuntaviivat poliittisille päättäjille, opetus- ja terveydenhuoltoalan viranomaisille ja asiantuntijoille. Saatavilla: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80220/039844e2-c540-4e81-834e-6f11e0218246.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Väestöliitto 2018. Seksuaalioikeudet. Saatavilla: https://www.hyvakysymys.fi/uploads/2018/10/7d3a0996-vaestoliitto_seksuaalioikeudet_juliste_a4_web.pdf

NUORTEN EXIT

TOIMINTAOHJEITA JA TIETOA AMMATTILAISILLE

NUORTEN SEKSUAALINEN KALTOINKOHTELU

Tämä opas tarjoaa perustiedot nuorten kohtaamasta seksuaalisesta kaltoinkohtelusta. Termillä nuori viitataan niin alaikäisiin kuin täysi-ikäisiinkin nuoriin. Seksuaalista kaltoinkohtelua käsitellään muun muassa lainsäädännön, haavoittuvuutta tuottavien tekijöiden sekä vastikkeellisen seksin näkökulmasta. Oppaassa käsitellään lisäksi seksuaalikasvatusta nuorten omien rajojen tukena sekä ohjeita, miten toimia huolen herätessä. Sisällössä on myös huomioitu työntekijän oma hyvinvointi sekä kaltoinkohteluun liittyvien ajatusten ja asenteiden pohdinta.

Nuorten Exit ennaltaehkäisee nuoriin kohdistuvaa seksuaalista kaltoinkohtelua vahvistamalla nuorten seksuaalista itsemääräämisoikeutta sekä lisäämällä ammattilaisten valmiuksia tunnistaa ja ottaa teemaa puheeksi. Toimintaa rahoittaa sosiaali- ja terveysministeriö Veikkauksen tuotoilla ja koordinoi Exit – pois prostituutiosta ry.

Ota yhteyttä:
info@exitry.fi

Seuraa somessa:
@nuortenexit

www.nuortenexit.fi